

NASJONAL
OPERAEN
NASJONAL
BALLETTEN

MESTERAFTEN:

HVITE NETTER

Georgie Rose, Grete Sofie Borud Nybakken, Philip Currell og Samantha Lynch, *Symfoni i C*

MESTERAFTEN: HVITE NETTER

Ballettsjef Ingrid Lorentzen **Produsent** Mimi Cejka, Anette Edmunds **Ansvarlig
utgiver** Den Norske Opera & Ballett **Administrerende direktør** Geir Bergkastet

I redaksjonen

Jannicke Mohr, *redaktør* | Mimi Cejka, *produsent* | Anette Edmunds, *produsent* |
Maria Børja, *kommunikasjonsrådgiver* | Ole-Morten Vestby, *kommunikasjonsrådgiver* |
Erik Berg, *foto* | Jörg Wiesner, *foto (scenebilder Symfoni i C)* | Kaja van Domburg, *grafisk
design* | 07 Media AS trykk

THE KINGDOM OF THE SHADES

Koreografi Natalia Makarova etter
Marius Petipa
Musikk Ludwig Minkus, orkestrert av
John Lanchbery
Scenografi Pier Luigi Samaritani
Kostymer Yolanda Sonnabend
Lysdesign John B. Read

Innstudering / iscenesetter Olga Evreinoff
Prøveledere Svetlana Ballester,
Kaloyan Boyadjiev, Hedda Staver Cooke,
Olga Evreinoff

Urpremiere: 3. juli 1974, American Ballet
Theatre, New York State Theater
Norgespremiere: 1. juni 2019, Den Norske
Opera & Ballett, Hovedscenen

La Bayadère er produsert i samarbeid med Royal Opera
House, Covent Garden, London. Denne produksjonen ble satt
opp første gang på Royal Opera House, London 18. mai 1989.

Medvirkende Nasjonalballetten,
Operaorkestret (*The Kingdom of the Shades* og *Symfoni i C*)
Musikalsk ledelse Per Kristian Skaland

SECUS

Koreografi Ohad Naharin
Musikk Chari Chari, Kid 606 + Rayon (mix:
Stefan Ferry), AGF, Chronomad (Wahed),
Fennesz, Kaho Naa... Pyar Hai, Seefeel,
The Beach Boys
Kostymer Rakefet Levy
Lysdesign Avi Yona Bueno
Lyddesign / redigering Ohad Fishof

Iscenesettelse Ohad Naharin
Innstudering Rachael Osborne, Ian Robinson
Prøveledere Yoshifumi Inao, Ohad Naharin,
Rachael Osborne, Ian Robinson

Urpremiere: The Batsheva Dance Company
(*Three* 2005)
Norgespremiere: 1. juni 2019,
Den Norske Opera & Ballett, Hovedscenen

SYMFONI I C

Koreografi George Balanchine
© School of American Ballet
Musikk Georges Bizet: *Symfoni nr 1 i c-dur*
Kostymer Mikael Melbye
Lysdesign Gretar Sveinbjörnsson

Innstudering / iscenesettelse Patricia Neary
Prøveledere Christopher Kettner,
Patricia Neary, Martin Vedel

Urpremiere: 28. juli 1947, Paris Opéra Ballet,
Théâtre National de l'Opéra
Norgespremiere: 3. november 1967,
Nasjonalballetten, Den Norske Opera

Framføringen av *Symfoni i C*, en Balanchine® ballett,
presenteres etter avtale med The George Balanchine Trust
og er produsert i samsvar med Balanchine Style® og
Balanchine Technique® service standarder, etablert og
levert av The George Balanchine Trust.

Foto fra *Symfoni i C*. Koreografi av George Balanchine
© School of American Ballet

KJÆRE PUBLIKUM

Straks er det midtsommer. Aldri er kveldene og nettene så lyse her i nord som nå — det er naturgitt, og likevel er det uvant hvert år. Lyset inspirerer oss mennesker, og det gir oss energi. Men lyset skaper også skygger, grå og mørke felt der vi ikke kan se. Denne ballettkvelden er inspirert av midtsommerlyset — på samme måte som den berømte *Hvite netter*-festivalen i St. Petersburg er — men i tillegg bærer tittelen *Mesteraften: Hvite netter* i seg en historie om gråsoner, om forbud og politisk avhopp. Ja, tenk at det finnes en sammenheng mellom hvit tyll og politisk sensur!

Mest av alt er denne kvelden likevel en feiring av balletten som kunst — og av den kollektive ånden som gjør det hele mulig. De to verkene *Symfoni i C* og *The Kingdom of the Shades*, i Makarovs versjon, går til det innerste laget av hva ballett er.

Dette er to hvite balletter fra hvert sitt århundre — *The Kingdom of the Shades* har røtter helt tilbake til St. Petersburg i 1877, mens *Symfoni i C* er et neoklassisk mesterverk av mesteren Balanchine fra midten av det 20. århundre. Begge er en styrkeprøve for corps de ballet og solister.

The Kingdom of the Shades er den berømte «hvite» akten fra balletten *La Bayadère*, som vi til høsten setter opp i sin helhet. Men løserevet fra resten av handlingen blir *Shades* — som vi gjerne kaller den — nesten abstrakt i sin form. På samme måte insisterte Balanchine på at *Symfoni i C* var handlingsløs. Og slik, uten handling og ytre effekter, blir det noe destillert over uttrykket i disse to. Det er ballett i sin mest rendyrkede form — ballett som essens.

Secus, med sine 17 menn, vil oppleves som en kolossal kontrast. Ohad Naharin — også kjent som Mr. Gaga — er et av dansens største navn. Han har gitt Oslo en helt egen versjon av *Secus*, for 17 menn og én kvinne, som et svar på det kvinnelige kollektivet i kveldens åpningsballett.

Den felles energien er eksplosiv, men dansen er også følsom — med stor detaljrikdom og enorm presisjon. For her er det en Ohad Naharin som finstemmer og spiller på hele det instrumentet som Hovedscenen er, og dansere som beveger seg dypere, sterkere, større — og så gjør det en gang til.

Vi dyrker gjentakelsen. Ikke som et mål i seg selv, men som et middel når vi stanger mot fysiske barrierer, til å frigjøre andre kvaliteter. Slik bindes vi sammen med generasjoner av dansere før oss, i frihet eller bak jernteppet, som har jaktet på akkurat det samme: denne flyten som så sjelden oppstår i sin aller reneste form. Men når det skjer, er det som en tilstand av lys sommernatt.

Velkommen inn!
Ingrid Lorentzen,
ballettsjef

KONTRASTER I HVITT

I Mesteraften: Hvite netter får vi se to ikoniske hvite ballerter fra to ulike århundrer. Begge er uhyre vakre, og begge forferdelig krevende.

Tekst Maria Børja

– Danserne må danse og puste som én, sier Natalia Makarova om *The Kingdom of the Shades*, den drømmeaktige hvite andreakten fra balletten *La Bayadère*, som Nasjonalballetten setter opp i sin helhet kommende høst. Men i vår viser vi såkalte *Shades* alene – i kombinasjon med Balanchines *Symfoni i C* og Ohad Naharins *Secus*.

Både *Shades* og *Symfoni i C* kan kalles hvite ballerter, der ballerinaen og det kvinnelige *corps de ballet* er kledd i hvit tutu, dette historiske ballettskjørtet laget av over 25 meter tyll i 10–13 lag. I tillegg til tutuen hadde den franske 1800-tallssjangeren *ballets blancs* flere konvensjoner: Typisk er de befolket med spøkelses, vilier eller andre overnaturlige vesener – og som oftest både en skurk og en prins.

I George Balanchines *Symfoni i C* har vi ingen slik handling. Dette er en hvit ballett av

det 20. århundre, der det klassiske strekkes mot det umulige. Typisk Balanchine, med andre ord.

I *Shades*, derimot, har vi et spøkelse: *La Bayadères* heltinne Nikiya, som tidligere i handlingen har blitt drept av en slange. Og vi har 24 kvinner som gjentar Nikiyas bevegelser i en drøm den mannlige hovedpersonen Solor har – i dyp opiumrus.

Tidløs klassiker

Fire år etter at den russiske danseren Natalia Makarova hoppet av til Vesten og ble danser i American Ballet Theatre, iscenesatte hun *The Kingdom of the Shades* etter Marius Petipas koreografi fra 1877.

– Da jeg forlot Sovjetunionen i 1970, hadde folk i Vesten aldri sett hele *La Bayadère*, de kjente bare den berømte akten *The Kingdom of the Shades*, som Kirovballetten turnerte med for første gang i 1961. Akten vurderes som Petipas mesterverk. Med sin eleganse, formbevissthet, harmoni og presisjon viser den hans visjon av klassisisme, mener hun.

I 1974 foreslo Makarova at hun kunne iscenesette *Shades* – som akten gjerne kalles – for sitt nye kompani.

– Jeg ville dele arven og kunnskapen jeg hadde fra min russiske bakgrunn med dem, sier hun, og beskriver verket *Shades* som følger:

Venstre: Leyna Magbutay,
The Kingdom of the Shades

Høyre: Alex Cuadros Jaglar,
Yoel Carreño, Shane Urton,
Symfoni i C

– Jeg tror Petipa skapte *The Kingdom of the Shades* som en visjon eller hallusinasjon i Solors hode etter at han røyker opium. Solor er full av anger og kjærlighet for sin døde tempeldanser (*la bayadère*) Nikiya, og ser for seg bildet av henne ganget med uendelig, sier Makarova.

Hun mener scenens forfinede enkelhet og geometriske renhet viser hvilken kunstner den unge Petipa var.

– Kompaniets *corps de ballet* må utføre hver bevegelse på en fullstendig forent måte. Hver danser må føle seg som en ballerina med stor B, og de må danse og puste som én, sier Makarova, som mener disse kvalitetene gjør *The Kingdom of the Shades* tidløs.

Kollektiv magi

Ballettmester Olga Evreinoff har iscenesatt og innstudert både *Shades* og *La Bayadère* for Makarova i nøyaktig 30 år – praktisk talt

over hele verden. På grunn av dette langvarige samarbeidet kan hun viderebringe Makarovas spesifikke krav til kompaniet hun jobber med – både teknisk og stilistisk. Evreinoff mener styrken ved Makarovas *La Bayadère* ligger i at pantomimescenene og noen av de mer trivielle dansene er kuttet ned. Slik får balletten større driv og er mer i overensstemmelse med 1900-tallets estetikk, samtidig som den er tro mot stilen.

– Den viktigste forskjellen er likevel at Makarova koreograferte tredjeakten som avsluttet Petipas opprinnelige ballett – og som gikk tapt i borgerkrigen etter revolusjonen – slik hun forestilte seg den. Denne tredjeakten har en enorm verdi og gjør Makarovas produksjon annerledes fra alle andre, mener Evreinoff.

Men nå skal vi begrense oss til å snakke om *Shades* – hvordan beskrive den?

– *Shades* er ... ah! sier Evreinoff og smiler. – Scenen er en av de mest berømte i klassisk ballett. Og den er et eksempel på perfekt minimalisme, med en unik renhet. Utfordringen er å skape denne perfektjonen og gjenta den i 24 dansere som alle beveger seg helt unisont.

– *Hvordan jobber du da?*

– Mer enn i noen annen ballett prøver jeg å få jentene til å føle stolthet. De må føle at de er midtpunktet på scenen – at det er *de* som skaper magien, som en kollektiv oppgave.

I særklasse

Bevegelsene i den berømte entreen – der kvinnene på rekke og rad danser seg ned åskammen fra Himalaya-fjellene og gjentar den samme bevegelse 39 ganger – er hentet fra Nikiyas siste dans før hun blir bitt av en slange og dør.

– *Shades* er del av en historie som er både romantisk og tragisk, men

Ricardo de Rojas Castellanos, Philip Currell,
Gakuro Matsui og Douwe Dekkers. *Symfoni i C*

Olga Evreinoff iscenesetter *The Kingdom of the Shades*

som en hvit akt er den i særklasse. Den er minimalistisk, men peker samtidig utover tid og rom, mener Evreinoff.

Hun synes det er en spennende miks publikum får møte i *Mester-aften: Hvite netter*. Særlig liker hun sammenhengen mellom *Shades* og *Symfoni i C*:

– Balanchines *Symfoni i C* er en av de vanskeligste, mest sammensatte og praktfulle ballettene som finnes. Den er ekstraordinær – og på alle måter overskridende. Du tar en posisjon, bevegelse eller hastighet, og så går du forbi den, sier hun.

Musikken bestemmer

I studio A finner vi amerikanske Pat Neary, som innstuderer *Symfoni i C* med Nasjonalballetten. Som Evreinoff har Neary jobbet med Nasjonalballetten en lang rekke ganger.

Neary var 18 da George Balanchine ga henne jobb som danser i New York City Ballet. Ti år senere begynte hun å lære bort hans verk, og i dag – i en alder av 77, etter å ha operert begge hofter og knær – gjør hun det ennå. Neary kjente Balanchine godt, og hun kjenner verkene hans fra innsiden.

– *Symfoni i C* er et av hans mesterverk, sier hun. – Jeg har innstudert det sikkert hundre ganger, og danset i det selv. Det byr på utfordringer for alle – her kan *corps de ballet*-dansere endelig springe ut på scenen og føle at de virkelig *danser*. Alle

gjør vanskelige trinn. Slik kommer danserne i god form, og kompaniet vokser. Det er slik Balanchines ballett fungerer.

– *Hva krever det å danse Balanchine?*

– Teknikk, musikalitet og de rette bevegelsene. Ballettene hans er veldig raske. Han lot ikke ulike dirigenter forandre tempoet – musikken skulle være slik komponisten skrev den. Derfor måtte pianistene hans alltid gå rundt med metronom!

Hun ler.

– Balanchine var selv en fantastisk pianist, og musikken kom alltid først. Han sa: «Jeg forbereder ikke trinn, jeg forbereder musikken.» Han skapte ikke dans før han møtte danserne i studio, men visste hvem av oss som skulle danse til hvilken musikk.

Ricardo de Rojas Castellanos,
The Kingdom of the Shades

Holder ham levende

Symfoni i C ble skapt for Pariserballetten i 1947, under tittelen *Le Palais de Cristal* – opprinnelig med kostymer i fire farger. Men da Balanchine tok den med hjem til New York City Ballett, ble balletten hvit.

Som de fleste verkene han er kjent for, har heller ikke *Symfoni i C* handling.

– Når danserne uttrykte følelser, sa han «Nei, dette er ikke en historie!» forteller Neary. – Han mente at god koreografi må tåle å bli fratatt all lyssetting, dekor og så videre.

I landet han forlot i 1924, var det fortellende ballett som gjaldt – og Neary mener Balanchines retningsvalg kan henge sammen med det at han forlot Sovjetunionens strenge konvensjoner til fordel for kunstnerisk frihet i USA.

– Han lagde en av de beste fortellende ballettene som er skapt, *En midtsommernatts drøm*, i tillegg til blant annet *Coppélia*. Han mestret dramaturgi, men valgte den vekk.

For ham handlet det bare om balletten og musikken, sier Neary.

Det er litt av en arv Neary forvalter. Samtidig møter hun den enkelte danseren i studio, med alle hans og hennes ferdigheter og begrensninger.

– *Hvor mye i koreografien kan du forandre?*

– Jeg er streng og forandrer veldig lite. Men hvis en danser for eksempel tar piruetter mot venstre, er ikke det noe problem for Balanchine. Jeg har lært meg hva han ønsket og hva han ville korrigert, sier hun.

I studio forteller hun detaljerte og ofte humoristiske historier om ham.

– Jeg synes det er viktig at dansere kjenner koreografen! Mr. B. var krevende og kritisk, ikke enkel å jobbe med, men også morsom. Om jeg forteller hvordan han var, klarer jeg å holde ham i live, og da blir arbeidet mitt bedre. Slik kan jeg få dem til å danse hans dans, følge hans tempo – og elske det, sier hun.

– Han var en kraft, med masse energi. Han elsket og levde for ballett døgnet rundt, og han ville at vi alle skulle ha det sånn.

Av samme essens

Makarova danset selv i enkelte Balanchine-verk, og de to eks-sovjeterne hadde en del liknende erfaringer – likevel avviser både Neary og Evreinoff at Makarova og Balanchine hadde noe fellesskap. Finnes det likevel noen sammenheng mellom *La Bayadère* og *Symfoni i C*?

– Balanchine hentet inspirasjon fra mange kilder, men fortalte få mennesker om dem. Kan han ha vært inspirert av *La Bayadère*? Kanskje. Han hadde en distinkt følelse for alle verkene sine, men fortalte få om det, sier Neary.

Begge ballettmesterne mener at *The Kingdom of the Shades* og *Symfoni i C* gir en naturlig og god kontrast.

– *Shades* er en 1800-tallsballett og *Symfoni i C* en 1900-tallsballett. Men de deler likevel samme klassiske bakgrunn eller *essens*, sier Olga Evreinoff.

– *Hvordan passer da Secus inn?*

– Naharins verk har et helt annet utgangspunkt, sier hun, og viser med kroppen: Mens grunnbevegelsen i klassisk ballett er høyreist, hvor man strekker seg opp, er grunnposisjonen i *Secus* lavere, midt i kroppen.

– Naharin representerer en helt annen verden. Men mellom to hvite balletter er det nødvendig med en kontrast. Dessuten må mennene få noe å bryne seg på, sier hun.

Grete Sofie Borud Nybakken, Philip Currell og Samantha Lynch, *Symfoni i C*

*«Dette er klassisisme på sitt reneste,
en verden uten fortvilelse, utsøkt og enkel.
Dette er 'Makarovas mirakel'»*

— The New Yorker Magazine (om *The Kingdom of the Shades*)

Maria Kochetkova som Nikiya og Leonid Sarafanov i *The Kingdom of the Shades*,
American Ballet Theatre 2015. Foto: Gene Schiavone / Med tillatelse fra
American Ballet Theatre.

Melissa Hough og Yoel Carreño, *Symfoni i C*

*«Mer enn i noen annen ballett prøver jeg å få
jentene til å føle stolthet. De må føle at de er
midtpunktet på scenen — at det er de som skaper
magien, som en kollektiv oppgave.»*

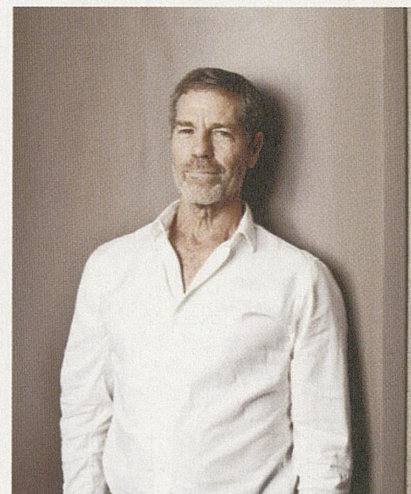
— Ballettmester Olga Evreinoff

MR. GAGA

Ohad Naharin, foto: Claire Delfino / Getty Images

Han kalles Mr. Gaga, men har ikke noe med Lady Gaga å gjøre. Gaga er bevegelsesspråket Ohad Naharin har utviklet gjennom sin tid som koreograf og kunstnerisk leder ved Batsheva Dance Company.

Nå lager Naharin en egen versjon av *Secus* for Nasjonalballetten med 17 menn og en kvinne på scenen.

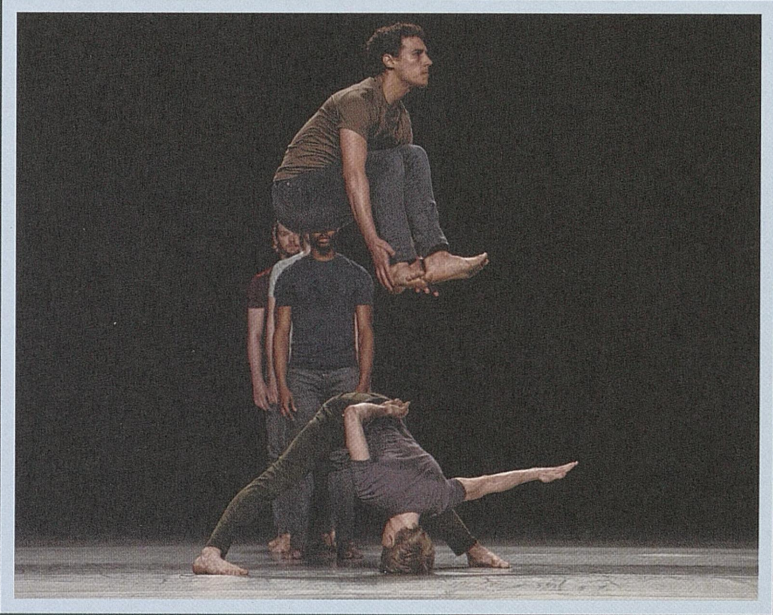
Secus er energisk, eksplosiv og menneskelig. En slags vill hverdagsdans kan man kanskje kalle det, til blant annet elektroniske rytmer, indiske melodier og Beach Boys.

Gaga er en opplevelse av frihet og nytelse. Gaga forbedrer instinktiv bevegelse og forbinder bevisste og ubevisste bevegelser. Dette åpner for en opplevelse av frihet og nytelse som er enkel og skjer på et behagelig sted, med behagelige klær og ledsaget av musikk. Alle opplever det i seg selv og innenfor gruppen.

«Gaga handler om å utforske. Vi er oppmerksomme på forbindelsen mellom anstrengelse og nytelse, vi er oppmerksomme på avstanden mellom kroppsdelene våre, vi er oppmerksomme på friksjonen mellom muskler og bein, vi merker vekten av kroppsdelene våre, men fasongen vår er likevel ikke formet av tyngdekraften ... vi er oppmerksomme på de stedene vi er unødig anspente, vi gir slipp på anspenheten for å bringe liv og effektiv bevegelse til der vi slapp ... Vi begynner å lytte til kroppen vår med større intensitet, vi setter pris på de små bevegelsene, vi sammenlikner og leker med kroppens og hudens tekstur, vi er kanskje tullete, vi kan le av oss selv. Vi lever oss inn i fornemmelsen av 'rikelig med tid', spesielt når vi beveger oss raskt. Vi lærer å elske svetten vår, vi oppdager vår egen måte å bevege oss på og forbinder det med anstrengelse. Vi oppdager både dyret i oss selv og styrken i fantasien vår. Vi er 'kroppsbyggere med myke ryggrader'. Vi lærer å sette pris på underdrevne og overdrevne bevegelser, vi blir mer fintfølede, og vi forstår hvor viktig strømmen av energi og informasjon som løper gjennom kroppen vår i alle retninger, er. Vi lærer å bruke kraften vår effektivt, og vi lærer å bruke 'andre' krefter.

Vi oppdager fordelene med en myk kropp og følsomme hender, vi lærer å leve oss inn i rytmen også når det ikke spilles musikk. Vi er oppmerksomme på de andre i rommet, og vi innser at vi ikke er midtpunktet. Vi blir mer oppmerksomme på fasongen vår fordi vi aldri ser på oss selv i et speil; det er ingen speil. Vi lever oss inn i fornemmelsen av uendelige muligheter.

Vi gir hele tiden etter, men vi er klare til å springe ut ... Vi utforsker flerdimensjonal bevegelse, vi nyter den brennende fornemmelsen i musklene våre, vi er oppmerksomme på vår eksplosive kraft, og iblant bruker vi den. Vi endrer våre bevegelsesvaner ved å finne nye, vi kan være rolige og vaksomme på en gang. Vi blir åpne ...»

Alberto Bollester

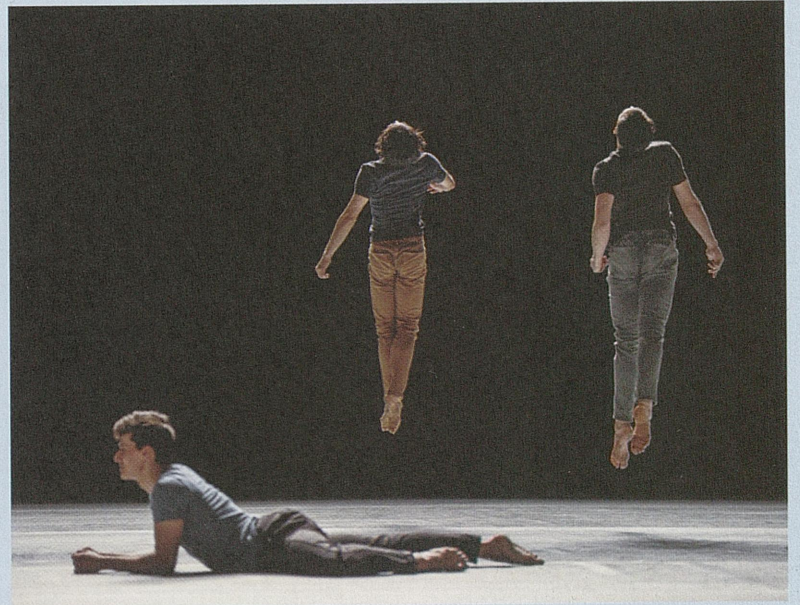
Alex Cuadros, Jøglar, Marco Pagelli,
Sindre Bernisen, Gakuro Matsui, Luca Curreli

Shane Urton, Luca Curreli

Harald Röök, Bart Engelen, Simon Regourd, Shaakir
Muhammad, Sindre Berntsen og Erik Murzagaliyev

Alex Cuadros Joglar, Gakura Matsui og Simon Regourd

THE KINGDOM OF THE SHADES

Natalia Makarova, koreograf Makarovas karriere startet i hjembyen Leningrad da hun kom inn på Vaganova ballettakademi som 13-åring. Da hun var ferdig i 1959, begynte hun ved Kirovballetten der hun raskt steg i gradene til prima ballerina. Hun oppnådde internasjonal anerkjennelse da hun danset *Giselle* med Kirov i London i 1961, og dette ble en av hennes signaturroller. Hun fikk gull i den internasjonale ballettkonkurransen i Varna i 1965 og i 1970 Anna Pavlova-prisen i Paris. I 1970, under en turné med Kirovballetten til London, søkte hun asyl i Storbritannia. Hun sluttet seg til American Ballet Theatre og debuterte med kompaniet i *Giselle* samme år. Hennes årelange tilknytning til The Royal Ballet startet i 1972. Natalia Makarova har danset som gjestesolist over hele verden. Hennes enorme repertoar inkluderer de klassiske ballettene og verkene til de store samtidskoreografene som MacMillan, Robbins, Ashton, Balanchine, Tudor, Neumeier, Bejart, Petit og Cranko. Natalia Makarova satte opp *The Kingdom of the Shades* fra *La Bayadère* for American Ballet Theatre i 1974, og i 1980 satte hun opp hele *La Bayadère*. Slik fikk American Ballet Theatre denne balletten som første vestlige kompani. Makarova har siden satt opp *La Bayadère* for 19 andre ballettkompanier. Blant hennes andre verk finner vi oppsetninger av *Giselle*, *Tornerose*, *Svanesjøen* og *Paquita*. I 1976 giftet hun seg med forretningsmannen Edward Karkar, og fødte sønnen Andrei i 1978. Hennes bok *A Dance Autobiography* ble utgitt i 1979. Hun har også jobbet med TV, blant annet med dokumentarserien *Ballerina*, som hun både skrev og var programleder for, samt *Assoluta*, begge produsert av BBC. Hun har også blitt filmet i *Svanesjøen*, *Giselle*, *Romeo og Julie*, *Other Dances* og *La Bayadère*. Hun debuterte i musikkalen *On Your Toes* på Broadway, og vant Tony Award som beste skuespiller for rollen i 1983. Hun har også vunnet Stanislavsky Award og en rekke andre priser. I 1984 spilte hun i London-produksjon av *On Your Toes*, og vant Laurence Olivier Award. I 1989, etter 19 år, var Makarova den første russiske avhopperen som ble invitert til å opptre i Sovjetunionen. Hun returnerte til hjembyen Leningrad og danset med Kirovballetten på Mariinskijteatret hvor hun startet sin karriere. Makarova mottok den prestisjefylte Kennedy Center Honors Award i 2012, «Soul of Dance» i 2013 fra det russiske kulturdepartementet og Ballet Journal for sitt arbeid med å bevare den russiske arven av klassisk ballett gjennom sitt arbeid i Vesten. 2018 Benois de la Danse overrakte Makarova Life Achievement Award for hennes dansekarriere. Hun fortsetter å sette opp klassiske baller over hele verden og viderefører sin kunnskap til en ny generasjon dansere.

John Lanchbery, orkestrator Lanchbery ble født i London. Han studerte ved Royal Academy of Music under Sir Henry Wood. Han ble ansatt ved Metropolitan Ballet som musikk sjef i 1948, ved Sadler's Wells Theatre Ballet i 1951, og i 1960 ble

han sjefdirigent ved The Royal Ballet. Han var musikk sjef for The Australian Ballet i 1972, og for American Ballet Theatre i perioden 1978–81. Hans arrangementer og orkestreringer omfatter *La Fille mal gardée*, *The House of Birds*, *The Dream*, *A Month in Country*, *Mayerling*, *Don Quixote*, *The Merry Widow*, *Pappilon*, *Peer Gynt*, *La Bayadère*, *Monotones I and Every Goose Can*. Hans filmarbeider: *Tales of Beatrix Potter*, *Evil under the Sun*, *The Turning Point* og *Nijinsky*. Han var den første ikke-russiske dirigenten som mottok Bolsjoj-medaljen i 1961. Andre æresbevisninger inkluderer RAD Queen Elizabeth II Award og Carina Ari Medaljen i Sverige. Han ble tildelt OBE (Den britiske imperieordenen) i 1990. John Lanchbery døde i 2003.

Pier Luigi Samaritini, scenograf Samaritini ble født i Novara i Italia og studerte i Milano og Paris. Da han var 21 år, laget han kulisser til *La Fil Rouge*. Han jobbet som assistent for De Nobili, Zeffirelli og De Chirico. Blant de 50 produksjonene han har iscenesatt for europeiske og amerikanske operaeer, finner vi *Tristan og Isolde*, *Carmen*, *La bohème*, *Don Pasquale*, *Eugen Onegin*, *Orfeo ed Euridice*, *Otello*, *La traviata*, *Werther*, *Così van tutte*, *L'incoronazione di Dario*, *Madame Butterfly* og *Francesca da Rimini* og *Maskeballet*. Han har også arbeidet i USA der han iscenesatte en produksjon av Gounods *Faust* til den TV-overførte åpningskvelden av Chicago Lyric Operas 25. sesong. Hans scenografi for American Ballet Theatres *La Bayadère* var hans første arbeid for ballett. Han døde i 1994.

Yolanda Sonnabend, kostymedesigner Sonnabend studerte maling og teaterdesign ved Slade School of Fine Art. Blant hennes mange meritter er *A Blue Rose* (Peter Wright) og *L'invitation au voyage* (Michael Corder) for The Royal Ballet, *Symphony*, *Rituals*, *Valley of Shadows*, *Requim*, *My Brother*, *My Sisters*, *Different Drummer* og *Playground* (Birmingham Royal Ballet) for Kenneth MacMillan, Anthony Dowells *Svanesjøen* og kostymer til Natalia Makarovas *La Bayadère*. Hun laget designet til *Nøtteknekkeren* (Strasbourg), *Askepott* (Lisboa), *Five Rückert Songs* for Rambert Dance Company og *Nøtteknekkeren*, *Svanesjøen* og *Le Corsaire* for K-Ballet i Japan. Hennes teaterdesign inkluderer *Camino Real* og *Antonius og Kleopatra* for RSC. Hun holdt forelesninger i teateravdelingen på Slade School og var gjesteforsker ved University

College London. Maleriene hennes har vært utstilt på galleriene Whitechapel, Serpentine og National Portrait i London. Hun døde i 2015.

John B. Read, lysdesigner Read er uhyre produktiv innen dans, opera, teater og musikk, både i Storbritannia og internasjonalt. Fra 1992 til 2005 var han rådgivende lysdesigner for Royal Opera, The Royal Ballet og Birmingham Royal Ballet. Koreografene han har samarbeidet med, inkluderer Ashton, MacMillan, Tudor, Tetley, Robbis, Nureyev, Dowell, Bintley, Makarova, Hynd, Eagling, Marriot, Dove og Page. Han har arbeidet med kompaniene La Scala i Milano, Deutsche Oper, Komische Oper, New York City Ballet, Alvin Ailey Companies, Rambert Dance Company, London City Ballet og English National Ballet så vel som kompaniene i Stuttgart, Dresden, Mainz, Wien, Lyon, Toulouse, København, Stockholm, Helsinki, Lisboa, Nederland, Praha, Canada, Houston, San Francisco, Pittsburg og Cincinnati. Hans seneste meritter omfatter *Vårofferet* (La Scala, Praha nasjonalballet), *Songs of Earth* (Bayerisches Staatsballet, Den skotske ballet), *Manon* (Den ungarnske statsoperaen, Stanislavskij-teateret, Sächsisches Staatsoper) og *Marguerite and Armand* (The Royal Ballet, Den rumenske nasjonaloperaen i Bucuresti, Mariinskij-teateret og La Scala).

Olga Evreinoff, iscenesetter Evreinoff ble utdannet ved Vaganova ballettakademi i St. Petersburg. Hun danset i Praha og Oslo og var gjestedanser ved Den kanadiske nasjonalballetten og Canadian Opera Company. Hun har arbeidet ved flere større ballettkompanier som lærer og veileder, herunder American Ballet Theatre, Den kanadiske nasjonalballetten, La Scala i Milano, Tokyo-balletten, Wiener Staatsballett, English National Ballet, Nederlands Dans Theater, Het Nationale Ballet, Nasjonalballetten i Norge, Nasjonalballetten i Kina og Den Kongelige Ballet i København. I tillegg til å sette opp sin egen versjon av *Svanesjøen* og *Don Quixote* blant flere andre klassiske balletter i Nord- og Sør-Amerika, har hun satt opp Makarovas *La Bayadère* flere steder i verden. Hun har også iscenesatt Makarovas originalproduksjon av *Svanesjøen* for English National Ballet, samt i Brasil, Russland og Kina. I over 20 år har hun vært gjestelærer på The Royal Ballet, og hun ble hovedgjestelærer der i 2016. Til Nasjonalballetten kom hun første gang som gjestepedagog i 1971. Gjennom flere

tiår har Evreinoff gjestet Nasjonalballetten, coachet solister og vært en høyt skattet pedagog som har bidratt betydelig til kompaniets utvikling.

SECUS

Ohad Naharin, koreografi Naharin er kjent som en av verdens mest betydningsfulle koreografer, og hans arbeid stiller i en klasse for seg innen dans. Etter at Naharin ble kunstnerisk leder for Batsheva Dance Company, har han befestet kompaniets status som et av verdens mest beundrede og verdsette dansekompanier. Ohad Naharin ble født i Kibbutz Mizra i 1952 og startet sin danseutdannelse ved Batsheva Dance Company i 1974. Allerede i løpet av det første året ved Batsheva ble han oppdaget av gjestekoreografen Martha Graham, som inviterte ham til å bli med i hennes eget kompani i New York. Under oppholdet i New York studerte han ved School of American Ballet, The Juilliard School og med Maggie Black og David Howard. I 1980 returnerte Naharin til New York for å debutere som koreograf ved Kazuko Hirabayashi-studioet. Fra 1980 til 1990 fremførte Naharin sine verk både i New York og i utlandet og fikk stadig forespørsler om å skape verk for kjente kompanier som Batsheva, Kibbutz Contemporary Dance Company og Nederlands Dans Theater. I 1990 ble Naharin utnevnt til kunstnerisk leder for Batsheva Dance Company — en stilling han fortsatt har i dag. I løpet av sin tid hos Batsheva har Naharin koreografert over 30 verk for kompaniet og dets junioravdeling, Batsheva — the Young Ensemble. Parallelt med sitt daglige arbeid utviklet han et nytt, innovativt bevegelsespråk, Gaga, som er skapt for å kunne brukes av alle. Naharin har vunnet mange priser og utmerkelse og hans verk er blitt fremført av kjente kompanier, som Nederlands Dans Theater, Ballet Frankfurt, Ballet de l'Opéra de Lyon, Compania Nacional de Danza, Cullberg Ballet, Ballet de l'Opéra national de Paris, Hubbard Street Dance Chicago, Alvin Ailey Dance Theater og Den Kongelige Ballet i København.

Rakefet Levy, kostymer Levy er utdannet ved kunsthøgskolen Hamidrasha i Ramat Hasharon og ved instituttet for motedesign på Shenkar College. Hun har undervist — og underviser fortsatt — ved mange akademiske institusjoner, som Shenkar College, School of Visual Theatre i Jerusalem, Vital College for the Arts og Bezalel Academy for Art and Design. Hun etablerte og ledet School of Visual Art and Stage Design i Tel Aviv. Rakefet har laget scenografi og kostymer til dusinvis av skuespill på Israels ledende teatre, blant annet Hanoah Levin, Yossi Izraeli, Rina Yerushalmi, Hanan Snir, Ofira Henig, Yossi Polack og Yvgeni Arie. Hun har vunnet en rekke priser fra Israel Academy of Theatre og regisserte og laget scenografi til *Askepott* for New Israeli Opera i 2007. Hun har også vært kostymedesigner for mange filmer, TV-serier og musikalproduksjoner. Siden 1991 har Rakefet i nært samarbeid med Ohad Naharin designet kostymer til Batsheva Dance Company og Batsheva — the Young Ensemble.

Avi Yona Bueno, lysdesign Bueno er en kjent lysdesigner som kan se tilbake på en lang og blomstrende karriere. Han arbeider innenfor flere områder, og har blant annet samarbeidet med musikere, rockeband, teater- og operaregissører, koreografer og dansekompanier, musikkteatre og billedkunstnere, både fra Israel og resten av verden. Bueno hadde sine første oppdrag som lysdesigner for ledende israelske musikere og band, og har senere samarbeidet med internasjonale musikere på konserter og turnéer. Samtidig har han etablert seg som seniordesigner ved israelske teater-, opera- og dansescener og er fast lysdesigner ved flere kjente institusjoner. Bueno nyter stor anseelse innen scenekunst både lokalt og internasjonalt, og har mottatt en rekke priser og utmerkelser. Han har designet lys på mange forestillinger og kunstneriske tilstelninger; fra store produksjoner til eksperimentelle prosjekter. Bueno er fast designer for Batsheva Dance Company og har jobbet sammen med Ohad Naharin i snart 30 år. Han har også samarbeidet med Israel Classical Ballet, Yasmin Godder, Sharon Eyal L-E-V og Inbal Pinto Dance Group.

Ohad Fishof, lyddesign Fishof har samarbeidet med Batsheva Dance Company og Ohad Naharin i mange år. Han utformet lydsporet til Naharins *Three, Max, Seder, Furo* og *Telophaza* og var også dramaturg for både *Telophaza* og Naharins soloforestilling *Playback*, som han var musikk sjef for. Fishof lærer også bort Naharins bevegelsespråk Gaga og har undervist klasser og arbeidsgrupper over hele verden. Fishof bor og jobber i Tel Aviv. Han underviser på bachelorprogrammet i kunst ved Bezalel Academy of Art and Design og er leder av de tverrfaglige kunststudiene ved Hamidrasha Art College. Fishof er en tverrfaglig kunstner som arbeider på mange ulike områder, fra dans, lyd og performance til video og installasjon. *Home*, hans performance-samarbeid med kunstneren Uri Katzenstein, ble presentert som en del av Venizabiennalen i 2001. I 2007 dannet han Bney Hama med musikerkollegaen Ishai Adar — en elektronisk avantpop-duo der han spiller og synger. Installasjonen og performanceprosjektet *Memo* var ett av høydepunktene på Art TLV 2008, Tel Avivs første kunstbiennale. I 2012 skapte han dansen *Nothing II* sammen med Noa Zuk. Han vant også en pris fra kulturministeriet i Israel. Hans seneste soloopptreden var en dobbeltforestilling som inkluderer hans seneste performanceverk, *HD*. Den hadde premiere som en del av Print Screen New Media Festival i 2014 og ble senere presentert som en del av Batsheva Hosts hos Batsheva Dance Company. I 2015 vant Fishof kulturministeriets pris.

Rachael Osborne, innstudering og prøveleder Osborne er født i Australia i 1980. Hun ble utdannet ved National Capital Ballet School under Janet Karim. Osborne fullførte en toårig universitetsgrad i dans ved QUT (Queensland University of Technology) i 1999 og deltok i flere danseprosjekter i Brisbane før hun sluttet seg til ungdomskompaniet Batsheva Ensemble i 2001. I 2003 ble hun med i Batsheva Dance Company. Osborne danset med Batsheva til 2017. Hun var assistent for prøvelederen ved Batsheva fra 2008 til 2010. I løpet av denne tiden fikk hun Yair Shapira-prisen for Batsheva. Hun har undervist i Gaga siden 2008 og i Ohad

Naharins repertoar i over ti år i Israel, Europa, Australia, Japan og Nord-Amerika. Siden 2011 har Osborne assistert Naharin med å formidle verkene hans, *B/olero*, *Black Milk*, *Secus*, *Yag*, *Decadance*, *Minus 1*, *Minus 16*, *The Hole*, *Sadeh 21* og *Passo*, til selvstendige dansere og kompanier i USA, Canada, Europa, Australia, Russland og Storbritannia. Hun danset også med L-E-V fra 2012 til 2014. I denne perioden assisterte hun Shaon Eyal i oppførselen av *Untitled Black* for GöteborgOperans ballet.

Ian Robinson, innstudering og prøveleder Amerikanke Robinson er født i Bangor i Maine. Han ble utdannet ved Robinson Ballets danseskole og har en bachelor i kunst fra New York University Tisch School of the Arts. Ian har danset med flere kompanier og prosjekter, blant annet Mikhail Baryshnikovs Hell's Kitchen Dance, Complexions Contemporary Ballet, Les Ballets Jazz de Montreal, Sydney Dance Company og Azure Barton & Artists. I 2009 sluttet han seg til Batsheva Dance Company. Han danset for dem på fulltid med Ohad Naharin som kunstnerisk leder inntil 2017. Han fortsetter i dag å utvikle seg som selvstendig danser, dansekunstner, underviser og videograf. Han er sertifisert Gaga-instruktør, setter opp Naharins verker og har klasser og arbeidsgrupper over hele verden.

SYMFONI I C

George Balanchine, koreograf George Balanchine (født som Giorgij Balanchivadze i 1904, død i 1983) var en russiskfødt koreograf og danser fra St. Petersburg. Han begynte å danse for Mariinskijballetten som niåring, og studerte også musikk og komposisjon ved byens konservatorie. I 1921 ble han medlem av Mariinskijballetten, og i 1924 startet han sitt eget kompani. Samme år dro han på turné til Europa, ble kjent med Sergej Djagilev, fikk en bestilling på ti balletter for Ballets Russes, og bestemte seg for ikke å returnere til kommunistiske Sovjetunionen. Etter Djagilevs død i 1929 overtok Balanchine ansvaret for Ballets Russes fram til 1933, da han forlot det og dannet kompaniet Les Ballets. I 1934 flyttet han til USA, der han deltok i stiftelsen av School of American Ballet (1934), American Ballet Caravan (1941), Ballet Society (1946) og endelig New York City Ballet (1948). Han sto også

bak flere dansefestivaler. Balanchine var ekstremt produktiv som koreograf, og skapte mer enn 400 verk, både for scenen og for film. Blant hans hovedverk er ballettene *Apollon Musagetes*, *De syv dødsynder*, *Serenade*, *Concerto Barocco*, *Raymonda*, *Fire temperament*, *Symfoni i C*, *Orpheus*, *Western Symphony*, *Allegro Brillante*, *Agon*, *Duo Concertante*, *En midtsommernattsdrøm*, *Don Quixote*, *Nøtteknekkeren*, *Pulcinella* og *Tsjajkovskijs pianokonsert nr. 2*.

Mikael Melbye, kostymer Etter å ha gjort karriere som sanger i noen av de fremste operakompanier i verden, endret Melbye profesjon i 1994, og begynte å jobbe som regissør og designer. Han ble utnevnt til sjefsregissør/designer for Den Kongelige Opera i Danmark, og skapte både opera og ballettforestillinger. Han ble bedt om å designe *Aida* til åpningen av den nye Kongelige Opera i 2005, og igjen i 2006 for å iscenesette Britten's *The Turn of the Screw*. Melbye har designet scenografi og kostymer til en lang rekke opera- og ballettproduksjoner over hele verden de siste to tiårene. Midt på 1990-tallet returnerte Melbye til Danmark og ble fast ansatt ved Den Kongelige Opera. Ved 25-årsjubileet for hans utøvende karriere i 2000, trakk han seg tilbake fra sangen for å konsentrere seg om regi og design samt maleri, hans store lidenskap. Melbye ble født i København, Danmark i 1955. Han studerte språk og ble senere utdannet sanger ved Det Kongelige Danske Musikkonservatoriet i København. I 1995 ble han slått til ridder av HRM Dronning Margrethe II av Danmark, og i 2006 ble han adlet.

Gretar Sveinbjørnsson, lysdesign Sveinbjørnsson var ansatt ved Den Norske Opera & Ballett fra 1974 (til han gikk av med pensjon i 2015), de siste årene som lysmester og lysdesigner. Sveinbjørnsson har også jobbet for Operaen i Kristiansund og Ringsakeroperaen, Oslo Sommeropera, Statens Operahøgskole, Maihaugen på Lillehammer og den islandske operaen. Han har gjort lysdesignet på store oppsetninger for Den Norske Opera & Ballett, blant annet *Carmen*, *Rigoletto*, *Tiggerstudenten*, *Jeppe*, *Bárgiduvvon Bálgá*, *Flaggermusen*, *Don Pasquale*, *Julius Cæsar*, *Rebekka*, *Pollicino* og *Forhekset* – med tryllestav i Operaen.

Patricia Neary, iscenesetter Patricia Neary ble født i Miami og startet sin profesjonelle karriere i The National Ballet of Canada da hun var bare 14 år gammel. Hun ble dermed den yngste og eneste amerikanske danseren i kompaniet. Tre år senere ble hun med i New York City Ballet der hun blomstret opp til å bli en av Balanchines ledende dansere. Repertoaret hennes omfatter mange hovedroller i Georges Balanchines arbeider samt ballettene til Robbins, Tudor, Taras og Cunningham. Under ledelse av Balanchine ble hun i 1968 ballerina (solist) ved Grand Théâtre de Genève der hun i tillegg til å være danser også satte opp Mr. Balanchines arbeider i Europa. På denne tiden danset Patricia Neary også ved ballettene i Stuttgart, Hamburg, Hannover og Berlin. Fra 1970 til 1973 var Patricia assisterende ballettsjef ved Deutsche Oper Berlin. Fra 1973 til 1978 var hun leder for balletten ved Grand Théâtre de Genève med Mr. Balanchine som kunstnerisk rådgiver. I 1978 ble Neary leder for Ballet Zürich, og i 1986 overtok hun som leder for balletten ved La Scala i Milano i Italia. Fra 1988 har Patricia Neary arbeidet for The Balanchine Trust med å sette opp Balanchines balletter. Hun har iscenesatt mer enn 30 av Balanchines mesterverk over hele Europa, Asia, Russland, Afrika, Midtøsten, og Sør-Amerika gjennom sin strålende karriere.

Per Kristian Skalstad, musikalisk ledelse Dirigenten Per Kristian Skalstad har gjestet samtlige norske orkestre ved en rekke anledninger, og har i mange år vært en etterspurt ballett- og operadirigent. Inneværende og kommende år gjerter han Den Norske Opera & Ballett, Oslo-Filharmonien, Kristiansand symfoniorkester, Det Norske Blåseensemble, Stavanger Symfoniorkester, Det Norske Kammerorkester, Kristiansund Sinfonietta, og Den Finske Nasjonalballett samt flere festivaler og mindre produksjoner. Skalstad fikk sitt gjennombrudd som ballettdirigent ved åpningen av Operaen i Bjørvika i 2008, men har siden 2004 dirigert cirka 25 store produksjoner for Nasjonalballetten. Hans repertoar inkluderer klassikere som *Svanesjøen*, *Nøtteknekkeren*, *Giselle*, *Don Quixote* og *Tornerose* samt en lang rekke nyere verk av koreografer som Balanchine, Forsythe, Kylián og León og Lightfoot. Han har også ledet flere verdenspremierer av koreografer som Ekman, Strömgren med flere. I april 2017 dirigerte han balletten *Carmen* ved Nasjonalballettens gjestespill i Wien. Skalstad var medlem av Oslo Strykekvartett fra 1991 til 2007. Han var 2. konsertmester i Operaorkestret fra 1993 til 2005, og har vært medlem av Det Norske Kammerorkester siden 1988. Han avla diplomeksamen i fiolinspill i 1995 og i orkesterledelse i 2002, begge ved Norges Musikkhøgskole.

Maiko Nishino og Ricardo de Rojas Castellanos
The Kingdom of the Shades

EXIT SOVJET

**Visste du at det bak tittelen
Mesteraften: Hvite netter
skjuler seg en historie om
kald krig og avhopp?**

Tekst Maria Børja

Tittelen *Mesteraften: Hvite netter* er et vink til filmen fra 1985 med samme tittel: I *White Nights* spiller Mikhail Baryshnikov en russisk danser som hopper av Kirovballetten og gjør amerikaner av seg – og selv om filmen ikke direkte handler om Baryshnikov, var han selv Kirov-danser som hoppet av til USA under en turné i 1974.

Baryshnikov fulgte i fotsporene til danserne Rudolf Nurejev, som hoppet av i 1961, og Natalia Makarova, som i 1970 gjorde det samme fordi hun ønsket «større kunstneriske muligheter» enn hun kunne få i hjemlandet.

Da Makarova søkte om politisk asyl under Kirovballettens turné til London 4. september 1970, var det begynnelsen på et nytt liv i Vesten.

Først var Balanchine

Lenge før hadde en annen berømt danser gjort det samme. I 1924 fikk den 20 år gamle George Balanchine sjansen til å bli en del av Serge Djagilevs ikoniske kompani Ballets Russes i London — og dermed valgte han ikke å reise tilbake til Sovjetunionen.

Mens Balanchine forlot et Sovjet der Stalin nettopp hadde overtatt etter Lenin, sa Makarova farvel til Bresjnevs Sovjet. Men begge mente de hadde større kreative muligheter i utlandet, og begge gjorde USA og New York til sitt nye hjemsted. Der fant de hvert sitt kompani — Balanchine, som gjerne kalles «Mr. B.», skapte New York City Ballet, mens Makarova fant American Ballet Theatre — og de påvirket balletten på ulikt vis.

— Mr. B. pleide å si: «Jeg var den første avhopperen, ikke Nurejev», forteller Patricia Neary. Hun var 18 år da Balanchine i 1960 hyret henne til New York City Ballet. Neary var også med da kompaniet dro på en måneds turné til Sovjetunionen i 1962 — som var første gang Balanchine var tilbake i hjemlandet siden han hoppet av i 1924.

— Telefonen på hotellrommet hans ringte hver natt. Han trodde han ble overvåket og var veldig nervøs. Vi var redd han kom til å bryte sammen, forteller hun.

Kulturell kald krig

Alle kunstarter opplevde sensur under Sovjet-tiden. Man fikk kun vise tradisjonelle, konservative kunstuttrykk — og det var dette rigide systemet og ønsket om større frihet som fikk danser etter danser til å forlate hjemlandet. Men for dem som ble der, bak jernteppet, ble George Balanchine et symbol på den forbudte dansen:

Natalia Makarova setter opp sin egen produksjon av *La Bayadère* på the Metropolitan Opera House i New York (American Ballet Theatre) 1980, Foto: Martha Swope

Men for dem som ble der, bak jernteppet, ble George Balanchine et symbol på den forbudte dansen

«I årevis ble navnet hans hvisket i landets ballettskoler og teatre, og piratvideoer av hans verk ble vist i hemmelighet. Noen dansere satte også opp ballettene hans i skjul — [de var] forbudt for sovjetiske kompanier, ikke bare fordi han hadde hoppet av, men fordi de ble regnet som for utradisjonelle, for langt fra folket», skriver The New York Times.

— Balanchines fravær fra repertoaret smertet meg alltid, sa daværende Kirov-sjef Oleg Vinogradov i et intervju med avisa i 1989.
— Han ble født her og utviklet seg her. Han ble flasket opp på dette teatrets tradisjoner.

Balanchine kombinerte klassisk St. Petersburg-skolering med en moderne, atletisk stil. Ballettene hans sies derfor gjerne å være en sammensmeltning av vestlig og russisk ballett — ja, under den kalde krigen maktet Balanchine ifølge New World Encyclopedia å forene de to motstående kulturene.

Gråt ved gjensynet

Kirovballetten var det sovjetiske navnet på Mariinskijballetten, et kompani som har eksistert siden 1700-tallet og som har

Mariinskijteatret i St. Petersburg som sin hovedscene. Kompaniet er verdenskjent for sin kvalitet, men utover 1960- og 70-årene ble det i Vesten mest omtalt for alle stjernene som forlot det.

— Den kulturelle kalde krigen var et mareritt, og den skadet vårt eget folk. Den gjorde at vi ikke utviklet oss, sa Oleg Vinogradov i 1989. Det var han som sørget for å invitere Makarova tilbake — etter at Gorbatsjov som Sovjetunionens nye leder hadde begynt å myke opp forholdet til Vesten og dem som en gang hadde forlatt hjemlandet.

«Som den første russiske danseren som fikk opptre med et sovjetisk kompani i Sovjetunionen etter å ha hoppet av, ble Makarova et bemerkelsesverdig symbol på glasnost», heter det i en BBC-dokumentar om Makarovas reise tilbake til hjemlandet.

3. februar 1989 sto den da 48 år gamle Makarova foran 1800 publikummere i St. Petersburg — for første gang på 19 år. Det var et sterkt møte, ifølge The New York Times:

«Natalia Makarova sto midt på scenen i Kirov-teatret onsdag kveld, så opp på de himmelblå veggene og forgylte balkongene, kryssset armene over brystet, lukket øynene og gråt».

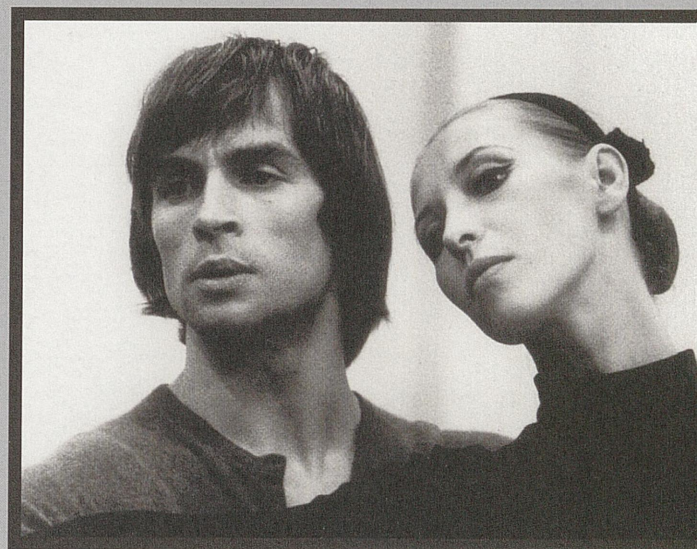
Opptredenen markerte samtidig avslutningen på Makarovas eventyrlige dansekarriere — på samme scene som den i sin tid begynte. Idet hun gikk av scenen etter endt forestilling, sa hun:

«Sirkelen er sluttet.»

Kilder: The New York Times, The New Yorker, The Guardian, BBC, Russiapedia, New World Encyclopedia og Wikipedia

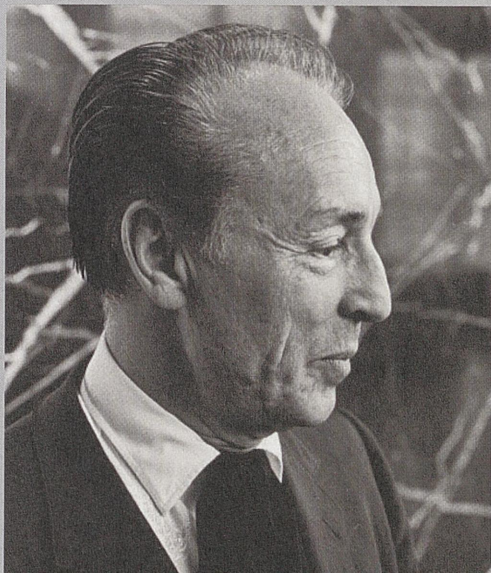

Natalia Makarova og Mikhail Baryshnikov i *La Bayadère* ved American Ballet Theatre
Foto: Leslie Spatt

Natalia Makarova og Rudolf Nureyev under *Svanesjæen*-prøver i London 1970
— Makarovas første forestilling i Vesten, for BBC TV. Foto: Dominic

George Balanchine. Foto: Jack Mitchell / Getty Images

DEAR AUDIENCE

Midsummer is almost here. The evenings and nights are never as light up here in the north as they are now – it is the way of nature, yet it seems unfamiliar every year. The light inspires us humans, and it gives us energy. But the light also creates shadows, grey and dark fields where we cannot see. This ballet evening is inspired by the midsummer light – just as the famous *White Nights* festival in St. Petersburg – but the title *An Evening with the Masters: White Nights* carries an additional history of grey areas, about prohibition and political defection.

Still, this evening is most of all a celebration of the ballet as art form – and of the collective spirit making it all possible. The two works *Symphony in C* and *The Kingdom of the Shades*, in Makarova's version, reach the innermost layers of what ballet is.

These are two white ballets from different centuries – *The Kingdom of the Shades* has roots reaching all the way back to 1877 St. Petersburg, while *Symphony in C* is a neoclassical masterpiece by the master Balanchine from the middle of the 20th century. Both are a test of strength for the corps de ballet and soloists.

The Kingdom of the Shades is the famous «white» act from the ballet *La Bayadère*, which we will put on in its entirety this fall. But separated from the rest of the story, *Shades* – as we like to call it – becomes almost abstract in its form. In the same way, Balanchine insisted that *Symphony in C* was plotless. And thus, without action and external effects, there is something distilled about the expression of these two. It is ballet in its most purified form – ballet as essence.

Secus, with its 17 men, will seem a colossal contrast. Ohad Naharin – also known as Mr. Gaga – is one of the greatest names in dance. He has given Oslo a unique version of *Secus*, for 17 men and one woman, as his answer to the female collective of the evening's opening ballets.

The shared energy is explosive, but the dance is also sensitive – with a great richness of detail and enormous precision. Here we have a Naharin who plays and fine-tunes the instrument that the Main Stage is, and our dancers moving deeper, stronger and bigger – and then do it again.

We cultivate repetition. Not as a goal in itself, but as a means to push past physical barriers and liberate other qualities. Thus, we connect ourselves to generations of dancers before us who, in freedom or behind the iron curtain, have pursued the same thing: This flow which so rarely comes into existence in its purest form. But when it happens, it is like a condition of a bright summer's night.

Welcome!
Ingrid Lorentzen,
ballet director

NASJONALBALLETTEN

Ricardo Ambrogi

Victoria Francisca Amundsen

Lania Atkins

Amy Bale

Alberto Ballester

Claire Barrington

Kári Freyr Björnsson

Thea Gudim Breder
permisjon

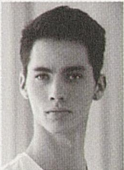
Idun Sofie Landgraff
Bækken

Alexandra Cameron-Martin

Yoel Carreño
solist

Ricardo de Rojas
Castellanos

Olivia Caughey

Yolanda Correa
permisjon

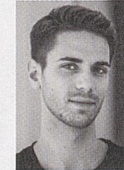
Luca Curreli

Philip Currell
solist

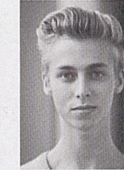
Natasha Jones Dale
permisjon

Martin Dauchez

Douwe Dekkers
solist

Bart Engelen

Cina Espejord
permisjon

Helge Freiberg

Julie Gardette
solist, permisjon

Lindsay Heggdal

Andreas Heise

Silas Henriksen
solist

Melissa Hough
solist

Per Andreas Hovdal

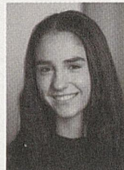
Whitney Jensen
solist

Maria Kochetkova
gjestesolist

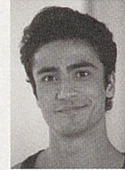
Celine Kraal

Laureen Laar
Avgangstudent KHIO

Jorund Langeggen

Lucas Lima

Emma Lloyd
permisjon

Kristina Luzina

Samantha Lynch

Leyna Magbutay

Miharū Maki

Marchela Marinova

Ada Marthine
Marthinsen

Gakuro Matsui
solist

Merritt Moore

Michelle Murphy

Erik Murzagaliyev

Klara Mårtensson

Nae Nishimura

Maiko Nishino
solist

Grete Sofie Borud
Nybakken

Jonathan Olofsson

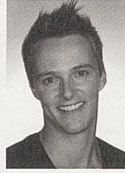
NASJONALBALLETEN UNG

Marco Pagetti

Marta Petkova
*solist, Den bulgarske
nasjonalballetten*

Robert Refling

Caroline Roca

Georgie Rose

Nora Elise
Augustinius

Sindre Berntsen

Rebekah Bloomfield

Helena Byrt

François Rousseau

Sofie Ruthenbeck
Avgangstudent KHIO

Aarne Kristian Ruutu
solist

Cristiane Sá

Eugenie Skilnand
solist

Daniela Cabrera

Heidi Cecilie
Christensen

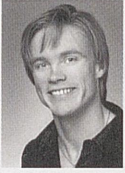
Alex Cuadros Joglar

Youngseo Ko

Camilla Spidsøe
solist

Kristian Støvind

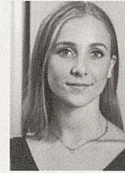
Emma Sorbo

Claire Teisseyre
*Den finske nasjonal-
balletten*

Freya Thomas

Astrid Lyngstad

Shaakir Muhammad

Simon Regourd

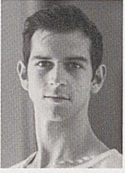
Elise Nøkling-Eide

Kathryn Walsh
Thomas

Anais Touret

Shane Urton

Isabel Vila

Sonia Vinograd

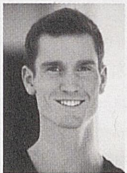
Johanne Wien
Pedersen

Harald Røök

Maren Skrede

Mark Wax
permisjon

Kenji Wilkie

Stine Østvold

Ingrid Lorentzen
ballettsjef

Christopher Kettner
ass. ballettsjef

Richard Suttie
ass. ballettsjef /
leder NNB UNG

Helle Sørbye Larsen
sjefsproduzent

Svetlana Ballester
ballettmester

Kaloyan Boyadjiev
ballettmester

Hedda Staver Cooke
ballettmester

Yoshifumi Inao
ballettmester / danser

Martin Vedel
Jakobsen
ballettmester

Mimi Cejka
produzent

Anette Edmunds
produzent

Lars Kolstad
produzent

ADMINISTRATIV STAB

Inga Lotte Nordbye /
PA for ballettsjefen
Carina Scherman / adm. koordinator
Siri Karine Bjerknes / ressursplanlegger
Lauren Hauser / ressursplanlegger
Linn Korsjøen / adm. konsulent

BALLETTREPETITØRER

Charles Rinaudo / ballettrepetitor
Zelina Sannum / ballettrepetitor
Yoko Toda /
koordineringsansvarlig ballettrepetitor

BALLETTSKOLEN

Knut Breder / leder av Ballettskolen

KOREOGRAFIHUSET

Lars Kolstad / produsent

NNBS HELSETJENESTER

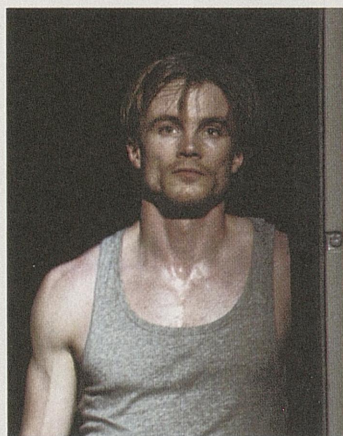
Gordon Craig / osteopat
Anne Cecilie Johnsen / manuellterapeut
Rune Steen akupunktur / massasje terapeut
Stefan Baldwin Stefansson / fysioterapeut
Lisbeth Hasslan-Bischoff / fysioterapeut

DANSERE I PERMISJON

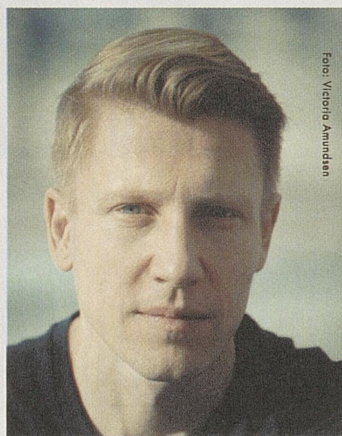
Francesca Golfetto,
Christine Thomassen

Takk, Andreas Heise og Kristian Støvind!

To av Nasjonalballettens profiler takkes av denne sesongen
etter år med minnerike sceneprestasjoner. Begge har i tillegg gjort
seg bemerket som koreografer – vi gleder oss til fortsettelsen!

Kristian Støvind

Andreas Heise

Andreas Heise ble ansatt i Nasjonalballetten i 2003. Her har han danset flere store roller i bl.a. *Romeo og Julie*, *Onegin*, *En sporvogn til begjær*, *Ghosts* – *Ibsens Gangere*, *Giselle* og *En midsommernattsdrøm*. Koreografer som Kylián, Forsythe, León og Lightfoot, Neumeier, Duato og Wheeldon har skapt roller for ham. Heise debuterte som koreograf i 2006 og har skapt flere verk for Nasjonalballetten. Han har skapt balletter blant annet for Jekaterinburg Opera og Ballett, Stuttgart Ballet og Oper Graz. Han koreograferte under Salzburg-festspillene 2017 – med Cecilia Bartoli i tittelrollen, i 2018 *Den flyvende hollender* ved Nederlandse Reisopera, Strauss' *Capriccio* samt Schuberts *Winterreise*. Denne våren skapte han *Dido* og *Aeneas*, et samarbeidsprosjekt mellom Nasjonaloperaen og Nasjonalballetten, til høsten lager han en ny ballett for Stuttgartballetten, og han står for koreografien i Nasjonaloperaens nye *Eugen Onegin* i begynnelsen av 2020.

Kristian Støvind begynte i Nasjonalballetten i 1997 og har jobbet med ledende moderne koreografer som Kylián, León og Lightfoot, Duato, Tetley, Neumeier, Forsythe og Ek. Strømgen, Bjørnsgaard, Espejord, Alveberg, Lee og Goecke har alle skapt partier for ham. Støvind har bl.a. danset roller i *Romeo og Julie*, *Volven*, *Stormen*, *Farlige forbindelser*, *Woyzeck* og *Askepott*. Som koreograf har han skapt seks verk for Nasjonalballetten, hvorav tre helaftener: *Romeo og Julie* – en moderne kjærlighets-historie sammen med Cina Espejord, foruten *Salt kyss*, *syrlig smil* og *søt musikk* og *Is-slottet*, begge nominert til Kritikerprisen. Støvind har en master i koreografi fra Kunsthøgskolen i Oslo. Han har mottatt Esso-prisen og Operaens Venners talentpris. Han debuterte som skuespiller med Riksteateret i Moum Aunes *Leve Posthornet!*. I 2019 har Støvind koreografert og medvirket som skuespiller i flere stykker ved Nationaltheatret, bl.a. i en av hovedrollene i *Cyrano*.

FRA PRØVESAL TIL TEPPEFALL

VI SAMARBEIDER MED DEN NORSKE OPERA & BALLETT

Skal man nå toppen, krever det tusenvis av timer med øving, gode trenere og dedikerte foreldre. Norsk Tipping bidrar med hele sitt overskudd på 5,5 mrd. til samfunnsnyttige formål deriblant over 750 millioner til kultur. Spiller du hos Norsk Tipping får du litt spenning i hverdagen. Samtidig støtter du positive tiltak til glede for enkeltmennesker og ditt nærmiljø.

Norsk Tipping

SAMARBEIDSPARTNERE

Den Norske Opera & Ballett takker følgende samarbeidspartnere og bidragsytere:
The Norwegian National Opera & Ballet gratefully acknowledges the support of
the following sponsors and contributors:

Hovedsamarbeidspartnere:

Main Sponsors:

DNB
OBOS

Samarbeidspartnere:

Sponsors:
Advokatfirmaet Føyen Torkildsen
Color Line
Mills
Norsk Tipping
Scatec
Sopra Steria
The Boston Consulting Group

Prosjektpartner:

Project partner:
ConocoPhillips

Partnere med særskilt avtale:

Partners with a special agreement:
Hathon Holding
Kistefos
Talent Norge

Den Norske Opera & Ballett takker følgende institusjoner og stiftelser for verdifulle bidrag:

The Norwegian National Opera & Ballet gratefully acknowledges invaluable contributions from the following institutions and foundations:

Skipsreder Tom Wilhelmsens Stiftelse
Sparebankstiftelsen DNB
Operaens Venner
Operaens Ungdomsambassadører

Den Norske Opera & Ballett er heleid av den norske stat og mottar et årlig driftstilskudd bevilget av Stortinget. The Norwegian National Opera & Ballett is a publicly owned company receiving an annual grant from the Norwegian Parliament.

Med OBOS Kredittkort opplever du mer for mindre

Vi vet at OBOS-medlemmer setter pris på gode kultur-opplevelser. Derfor får du 10 % fast kulturrabatt med OBOS Kredittkort.

Rabatten gjelder flere tusen arrangementer over hele landet, blant annet på Den Norske Opera & Ballett, Folketeateret, Nationaltheatret, Oslo Nye, Ticketmaster og Billettportalen. Dette kommer i tillegg til ordinær OBOS-rabatt.

Fordeler med OBOS Kredittkort

- Ingen årsavgift
- Ingen gebyrer på varekjøp
- Reise- og avbestillingsforsikring
- Full oversikt i nettbank og mobilbank
- Kortet kan brukes som OBOS medlemsbevis

Bestill kortet på obos.no/kredittkort

Du får mest ut av rabatten om du betaler fakturaen ved forfall. Dersom du velger å bruke 15.000 i kreditt i 12 måneder, koster det totalt 16.600 kroner. Effektiv rente, 23,45 %.

VI UTVIKLER MORGENDAGENS SANGTALENER

Hvert år får Barnekoret en betydelig del av Color Lines lotterimidler. Dette samarbeidet bidrar til at:

- ▶ unge og entusiastiske sangtalenter får bedre pedagogisk tilbud enn før
- ▶ Barnekorets repertoar utvides, hvilket betyr deltagelse i flere nye, norske operaer og økt tilbud for barn og ungdom
- ▶ Barnekoret har et økt samarbeid med operaselskaper over hele landet gjennom samproduksjoner og ressursutvikling

Barnekorets posisjon vekker nå internasjonal oppmerksomhet.

Color Line tenker nytt og fremtidsrettet, og ønsker å jobbe for et vitalt samspill mellom reiseliv og kultur. Med skreddersydde billett-, besøks- og cruisepakker skal vi:

- ▶ øke tilstrømningen av et internasjonalt publikum
- ▶ gjøre Norge til et spennende reisemål, og Den Norske Opera & Ballett til et enda mer attraktivt hus

Vi er stolte av vårt samarbeid med Den Norske Opera & Ballett. Stolte av å få bidra med et større internasjonalt publikum, stolte av å få bidra i utviklingen av morgendagens sangtalenter.

Color Line

DNB

DNB samarbeider med idrettsforbund, kulturinstitusjoner og ideelle organisasjoner over hele landet.

DNB har i over 20 år hatt et samarbeid med Den Norske Opera & Ballett, en kulturinstitusjon som både tar vare på og utvikler kunstarter som en stadig større del av befolkningen har lært seg å sette pris på.

Stolt sponsor av mangfoldet

LA BAYADÈRE

SPILLES

14. september–9. oktober 2019

SCENE

Hovedscenen

PRIS

100–795 kr

Gratis Lordans 31. august

Eventyrballett med historisk sus

Ga *The Kingdom of the Shades* mersmak?
I september kan du oppleve den russiske
klassikeren *La Bayadère* i sin helhet.

Koreografi Natalia Makarova etter Marius Petipa

OPERAEN.NO

DNB

OBOS

OPERAEN.NO

DNB

 OBOS